

Ляшко О. В.,
аспірант кафедри англійської філології і філософії мови
імені професора О. М. Мороховського
Київського національного лінгвістичного університету

СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ФЕНОМЕНІВ У ПРАВОСЛАВНІЙ ПРОПОВІДІ

Анотація. У статті розглядаються стилістичні вияви вербальних і невербальних типів прецедентних феноменів у православній проповіді англійською, російською та українською мовами.

Ключові слова: прецедентний феномен, прецедентний текст, прецедентне висловлення, прецедентне ім'я, прецедентна ситуація, полікодова прецедентність, православна проповідь.

Всеосяжна внутрішня діалогічність [1] й *інтертекстуальність* [2] проповідницьких текстів підтверджується тим фактом, що жанр *православної проповіді* сформувався завдячуючи його основному призначенню – поясненню «слова Божого» [3], репрезентованого у Святому Письмі та переданого устами людини [4].

У вузькому сенсі інтертекстуальність «розуміється як безпосереднє співіснування двох або більше текстів в одному, текст включає цитатний матеріал двох видів: *актуальні цитати* (цитати з адресацією, що формують описовий шар тексту)» [5, с. 47] та *прецедентні феномени* (цитати, що формують образ, оцінку, тобто «змістово-концептуальну інформацію», за визначенням І.Р. Гальперіна [6, с. 28], і мають, насамперед, лінгвокультурологічну цінність [7, с. 32–40]).

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідженню прецедентних феноменів присвячена чимала кількість праць (Ю.М. Караулов, В.В. Красних, Д.Б. Гудков, І.В. Захаренко, Г.Г. Слишкін, Н.А. Кузьміна, А.Г. Чікібаєв та ін.), в яких з-поміж визначення джерел прецедентності та опису самих прецедентних текстів доволі часто провідну роль відіграє аналіз фрагментів релігійного дискурсу, зокрема запозичених із Святого Письма. Проте вітчизняному науковому доробку бракує досліджень зі стилістичного аналізу прецедентності у сучасних православних проповідях, що вказує на цілком новаторський підхід цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується зазначена стаття. Початок вивчення *прецедентних феноменів* пов'язують із уведенням Ю.М. Карауловим у науковий обіг терміна «*прецедентний текст*», який учений вперше використав у своїй монографії «Русский язык и языковая личность» (1986) та визначив як тексти: 1) значущі для тієї чи іншої особистості у пізнавальному й емоційному відношенні; 2) що мають надособистісний характер, тобто добре відомі широкому оточенню цієї особистості, включаючи її попередників та сучасників, і, нарешті, 3) звернення до яких неодноразово відтворюється в дискурсі цієї мовної особистості [8, с. 216]. Далі дослідники Д.Б. Гудков, І.В. Захаренко, В.В. Красних започатковують більш широке поняття – *прецедентний феномен*, основним різновидом якого є прецедентні тексти. Серед останніх у роботі Г.Г. Слишкіна розрізняються

прецедентні тексти для вузького кола людей та прецедентні тексти на короткий термін [9, с. 127]. Крім того, прецедентні тексти, на думку О.А. Земської, можуть бути використані в незмінному (цитатія) і у трансформованому (квазіцитатія) виглядах [10, с. 158]. Особливу увагу дослідники, зокрема Н.А. Кузьміна, приділяють розмежуванню понять «інтертекстуальність» і «прецедентний феномен». Дослідниця співвідносить «інтертекстуальність з естетичною цінністю, культурною значущістю, позачасовістю» [11], а прецедентність – із сучасністю. З останньою думкою стосовно релігійних текстів важко погодитися повністю через наявність у проповіді позачасових прецедентних феноменів, що дає нам підставу розглядати прецедентність як засіб реалізації інтертекстуальності й один із аспектів вивчення міжтекстових зв'язків загалом. Перспективним вважаємо виділення основних типів прецедентних феноменів у православній проповіді та висвітлення їхніх стилістичних особливостей.

Мета статті – ідентифікувати в стилістичному вимірі різні типи прецедентних феноменів у православній проповіді.

Об'єктом дослідження є тексти сучасної православної проповіді англійською, російською та українською мовами.

Предмет статті складають прецедентні феномени православної проповіді у стилістичному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За визначенням В.В. Красних, *прецедентні феномени* – це феномени культури, інваріанти сприйняття яких добре відомі всім представникам лінгвокультурної спільноти [12]. О.О. Селіванова характеризує прецедентні феномени як «компоненти знань, позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальні і використовувані в когнітивному та комунікативному аспектах» [13, с. 492–493]. Представниками лінгвокультурної й етнокультурної спільноти можна назвати і православних християн, чия когнітивна база та когнітивний простір (що позиціонуються, за В.В. Красних, як структуровані сукупності знань і уявлень) формуються завдяки ядерним елементам, якими виступають прецедентні феномени.

В.В. Красних, з одного боку, поділяє прецедентні феномени на *вербальні*: прецедентні тексти, прецедентні висловлення, прецедентні імена, прецедентні ситуації та *невербальні*: твори живопису, архітектури, музичні твори тощо, а, з іншого – зазначає (так само, як і Д.Б. Гудков), що прецедентні феномени можуть різнитися залежно від рівня їх поширення. Відповідно, визначаються такі типи прецедентних феноменів: 1) соціумно-прецедентні – відомі будь-якому середньому представнику соціуму (наприклад, конфесійного – прецедентні феномени, що входять у колективний когнітивний простір, є спільними для всіх християн і можуть не залежати від національної культури);

2) національно-прецедентні – існують у лінгвоментальності представників однієї нації, входять до національної когнітивної бази і пов'язані з історичними подіями і територіальними локаціями певного народу (у православ'ї пов'язані з поділом на Помісні Церкви, які відображають культурно-історичне буття різних народів); 3) універсально-прецедентні – є відомими будь-якій середній сучасній людині [12, с. 173–174].

Якщо співвіднести наведену класифікацію В.В. Красних з такими прецедентними у православному християнстві феноменами, як імена святих і назви святинь, то *загальноцерковні* найменування (широко відомі всім християнам і навіть представникам інших конфесій) корелюватимуть з універсально-прецедентним та соціумно-прецедентними феноменами, а *місцевошановані* (відомі за географічними й історичними ознаками окремим представникам конфесії/єпархії) – з національно-прецедентними.

Серед зазначених В.В. Красних вербальних типів прецедентності основним є *прецедентний текст*, який становить інваріант сприйняття першоджерела, репрезентований текстами невеликого обсягу. Розглянемо типи таких згорнутих текстів у православній проповіді з огляду на їхні стилістичні особливості:

1) *прецедентні імена* (назва книги, ім'я автора чи святого): *Путь познания Бога – в вере, а вера наша зиждется на богодухновенных свидетельствах Священного Писания, на Пророках, на Апостольских благовестиях* [14, с. 25]. *Как свидетельствует Ветхий Завет, впервые узрел Бога праотец Авраам...* [14, с. 26].

У процитованому фрагменті російськомовної проповіді митрополита Вишгородського і Чорнобильського Павла вживаються загальноцерковні прецедентні імена: «*Священного Писания, на Пророках, на Апостольских благовестиях*», «*Ветхий Завет; праотец Авраам*». Ці прецедентні імена є спільними для досліджуваних нами слов'янських мов (російської, української) через Хрещення Русі від Візантії. Відповідно, вони мають давньогрецьке походження, як-от: *пророк* (давньогрец. προφήτης – віщун) [15], *апостол* (грец. ἀπόστολος – посланник, вісник) [там само], *благовестие* (слов'янська відповідність грец. Ευαγγέλιον – сповіщення радісної звістки про порятунок людського роду) [там само], *Ветхий Завет* (калька з давньогрец. Παλαιά Διαθήκη на старослов'янську (старослов. ветъхъ – «старий», «давній») і давньогрец. διαθήκη – «заповіт», «угода», «договір») [там само], *праотец* (грец. προατορ). Давньоєврейське ім'я *Авраам* має різні відповідники у давніх мовах (давньоєвр. אַבְרָהָם, Avrāhām, давньогрец. Ἀβραάμ, лат. Abraham, араб. إبراهيم, Ibrāhīm) [там само].

В україномовному прикладі митрополит Київський і всієї України Онуфрій, Предстоятель Української Православної Церкви, застосовує універсально-прецедентні назви книг як синекдоху (на позначення цілого замість частини): *Вся Біблія, весь Закон Божий зводиться до того, що людина повинна любити Бога і ближнього, як образ Божий* [16, с. 3]. «*Вся Біблія*», «*весь Закон Божий*» – замість нової заповіді Ісуса Христа у Новому Завіті про любов до Бога та ближнього.

Крім вищезгаданих загальноцерковних назв книг та імен святих, проповідники посилаються і на світську літературу: *По словам Федора Михайловича Достоевского, битва Бога с диаволом продолжается ежмгновенно, а поле битвы – сердце человеческое* [17, с. 127]. Ім'я російського письменника *Федора Михайловича Достоевського* є прецедентним у цьому прикладі.

Серед прецедентних імен особливу увагу привертає обов'язкове вживання *теонімів* у православних проповідях англійською, російською та українською мовами: *In the Incarnation of Our Lord, Jesus Christ, their words—and the hopes and longings of God's People—were fulfilled, as the only-begotten Son of God reconciled the world with Himself, offering new life to all who would receive it.* [18]. Так, архієпископ Вашингтонський і Нью-Йоркський Герман, Митрополит всієї Америки і Канади, стилістично урізноманітнює свою проповідь, використовуючи синонімічні імена для Другої Іпостасі Пресвятої Тройці: Наш Господь, Ісус Христос, Син Божий – *Our Lord, Jesus Christ, Son of God*.

За таким же принципом у російськомовній проповіді вживаються синонімічні варіанти прецедентного імені Діви Марії: *Прежде всего – это Матерь Божия... Она, Пресвятая Богородица, есть Предстательница и Заступница перед Богом за весь род человеческий* [14, с. 291].

Іншою розповсюдженою групою прецедентних імен є *антропоніми*, які використовуються проповідниками як тригери або коди, щоб натякнути адресатові на загальноцерковні знання. Спільним для проповідей різними мовами є вживання прецедентних імен, котрі з огляду на зародження та історію християнства мають арамейське, єврейське, грецьке чи римське походження. Нині більшість біблійних імен є інтернаціональними та найпоширенішими у світі. Проте у давнину кожне ім'я в стислій формі відображало унікальну старозавітну біблійну історію, характеризувало особу і мало глибокий смисл. Наприклад: *The faith of Peter, the love of John, the righteousness of James* [19]. У своїй проповіді митрополит Антоній Сурозький згадує імена новозавітних апостолів *Петра/Peter* (давньогрец. Πέτρος – «скала, камінь»), *Іоанна/John* (давньоєвр. יוֹחָנָן (Iōhānān, Iēhōhānān), грец. Ἰωάννης, лат. Ioannes, Joannes – «Господь милостивий»), *Якова/James* (іврит אַבְרָהָם – «п'ята»). Як приклад, розглянемо історію виникнення старозавітного імені Яків. Відомо, що він був одним із трьох біблійних праотців-патріархів, близнюком Ісава і народився, тримаючись за п'яту старшого брата. Крім перекладу «п'ята», в івриті אַבְרָהָם функціонує як дієслово майбутнього часу третьої особи чоловічого роду і перекладається як «(він) буде слідувати, піде». У згаданому прикладі митрополита Антонія йдеться про новозавітного учня Ісуса Христа апостола Якова Зеведіїва, який був названий на честь старозавітного святого. Загалом простежується тенденція міжтекстових зв'язків Старого і Нового Завіту, за Августином Блаженным: «Novum Testamentum in Vetere latet, Vetus Testamentum in Novo patet» – «Новий Завіт у Старому приховується, Старий Завіт у Новому розкривається» [15].

Прецедентні топоніми згадуються проповідниками як сигнали до впізнавання прецедентної ситуації. Наприклад: *Так утворилася Печерська обитель, яка удостоїлася особливого заступництва Цариці Небесної, і зробила Київ третім, після Єрусалима й Афона, Її уділом* [21, с. 171]. У проповіді йдеться про уділи Пресвятої Богородиці (в православному переданні «жереб» Божої Матері для проповіді на певній території, яка перебуває під Її особливим заступництвом): *Київ, Єрусалим, Афон*. Відомі чотири уділи Пресвятої Діви у світі: Іверія (Грузія), Свята Гора Афон, Києво-Печерська Лавра і Серафимо-Дивеевський монастир.

Топоніми Содом і Гоморра є універсально-прецедентними: *Вспомните, возлюбленные о Господе друзья, судьбу известных всем ветхозаветных городов Содома и Гоморры* [14, с. 317].

Це два відомі біблійні міста, які, за Біблією, були знищені Богом за гріхи їх жителів. Вони асоціюються з місцями розпусти, жакливого безладу і беззаконня. Від назви міста Содом походять слова «содомія», «содоміт», «содомський гріх», які вказують на девіантну сексуальну поведінку;

2) *прецедентні ситуації*, які є прототипними, еталонними та дидактично спрямованими на спонування віруючих до наслідування за взірцем, трансформацію парафіян у кращий бік тощо: *Immediately after His baptism in the Jordan, Our Lord Jesus Christ entered the wilderness of the desert. There, in preparation for His public ministry, He fasted for forty days and nights. And "from that time Jesus began to preach and say, "Repent, for the kingdom of heaven is at hand" (Matthew 4:17) [18].* Напівжирним виділені прецедентні висловлення, що функціонують як тригери/коди, за допомогою яких християни впізнають ситуації зі Святого Євангелія: *хрещення Ісуса Христа від Іоанна в Йордані – baptism in the Jordan, Ісус був поведений Духом у дику пустелю – Our Lord Jesus Christ entered the wilderness of the desert, де Він готувався до громадського служіння – His public ministry, постуяючи протягом сорока днів і сорока ночей – He fasted for forty days and nights, і врешті почав проповідувати і промовляти: «Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне!» – 'Repent, for the kingdom of heaven is at hand';*

3) *прецедентні висловлення*, які неодноразово відтворюються у православній проповіді в «натуральному» (пряме цитування), «трансформованому» (непряме цитування) чи «семіотичному» (натяк, відсилання) вигляді, за Ю.М. Карауловим [8, с. 217]. Зазвичай репрезентовані у вигляді словосполучення, невеликого(-их) речення(-нь), молитви, прислів'я тощо: *Потому мы и обращаемся сегодня с молитвой Святому Духу, которую читаем в течение всего года, кроме пасхального периода: «Царю Небесный, Утешителю, Душе истины, Иже везде сый и вся исполняй, Сокровище благих и жизни Подателю, прииди и вселися в ны, и очисти ны от всякия скверны, и спаси, Блаже, души наша» [20].* У своїй проповіді митрополит Волоколамський Іларіон (Алфеев) промовляє молитву, яка завжди виголошується православними у «натуральному», тобто незмінному/ канонічному вигляді. Традиційно як засіб історичної (спільнослов'янської) стилізації використовується церковнослов'янська мова, за допомогою якої проповідь стає відмінною від текстів буденного мовлення. Архаїзми додають тексту проповіді стилістичного забарвлення – піднесеності й урочистості: *иже, сый, вся исполняй, ны, всякия, Блаже.*

Жанру православної проповіді властива важливість початкової та завершальної позицій (сильні позиції тексту, за І.В. Арнольд [22]). Таке висунення як поява подібних елементів у подібних позиціях виражається тотожними прецедентними висловленнями в англійських, російських та українських проповідях. Зокрема, *In the Name of the Father, and of the Son and of the Holy Spirit [23]; Христос Воскресе! Во имя Отца, и Сына, и Святого Духа! [17, 101]; Во ім'я Отця і Сина і Святого Духа! [16]* є найбільш розповсюдженим початком проповіді, що використовується як стилістичний засіб безпосереднього звернення до вірян з метою привернення уваги і вимагає відповіді слухачів: *«Амінь».*

Зустрічаються також поодинокі приклади сильної позиції тексту на початку проповіді, які залежать від виду (проповіді на великі та дванадцять свята, великопісні проповіді, присвяче-

ні недільним євангельським читанням, проповіді у дні пам'яті святих, богородичні і т. ін.) та форми (бесіда, слово, гомілія, послання, звернення тощо) проповіді і можуть варіюватися в своєму емоційно-експресивному забарвленні. Прикладом звернення у високому стилі є: *Возлюбленные о Господе друзья мои! [14, с. 24].* Засобом зближення, інтимізації слугує звернення проповідника: *Мої любі – My Dear* в англійському посланні до пастви: *My Dear Brothers and Sisters in Christ [23].* На початку великодньої проповіді: *Christ is Risen! Indeed He is Risen! [18]* простежується епіфора як повторення слова *Воскрес! – is Risen!* наприкінці кожного речення. Слово *Воістину – Indeed* функціонує як емпатичний засіб. У проповіді, присвяченій великому дванадцятому святу Різдва Христового, крім звернення у високому стилі: *Dearly Beloved in the Lord: Christ is born! Glorify Him!" Behold, the virgin shall be with child, and bear a Son, and they shall call His name Immanuel" (Isaiah 7:14) [18],* проповідник цитує пророка Ісаю, в пророцтві якого зустрічається полісиндетон: *і народить Сина, і назвуть Його – and bear a Son, and they...*

Традиційно (але не обов'язково) проповідь починається з епіграфа, насиченого прецедентними висловленнями, іменами, вжитими метонімічно: *«Вся силы души моя, приидите, поклонимся Богу в Троице единому: Отцу, и Сыну, и Святому Духу! Вся мысли сердца моего, приидите, поклонимся Троице, в Единице почитаемей! Вся чувства тела моего, приидите, поклонимся и восплачемся пред Господом, сотворимши нас! Святыи Иннокентий (Херсонский) [14, с. 24].* Замість найменування людини, яка може прийти, поклонитися, заплакати, Святий Інокентій (Херсонський) живає словосполучення на позначення виявів духовних і фізичних почуттів людини, тобто використовує стилістичний прийом синекдохи (частина замість цілого): *сили души – силы души, думки сердца – мысли сердца, почуття тіла – чувства тела.*

Відповідно, сильною є також позиція кінця проповіді. Спільним наприкінці проповіді англійською, російською та українською мовами є згадування Пресвятої Тройці, якот: *Чтобы мы вместе с этими великими мужами в Церкви Христовой, уже ныне Торжествующей Церкви, могли вечно прославлять Троицного Бога, который есть Бог Отец, Бог Сын, Бог Дух Святыи. Аминь. [14, с. 319]; ... of the Father and of the Son and of the Holy Spirit. Amen [23]; Щоб життя було освітлене благодаттю Святого Духа і щоби в нас вселилася вічна надія на вічне спасіння на Небі у Христі Ісусі Господеві нашому, Якому від нас слава, честь і поклоніння разом із Безначальним Його Отцем, Пресвятим і Благим і Животворчим Духом нині і в безкінечні віки. Амінь [16, с. 3]* Така позиція завжди супроводжується підкресленою низхідною інтонацією, ідентифікуючою закінчення проповіді, і є, на наш погляд, виявом стилістичного прийому антиклімакса.

Православної проповіді властиве чергування інформативних й експресивних цитувань: *St. Seraphim preached a message of peace and joy. Acquire inward peace, he taught, and thousands around you will be saved. He greeted those who came to him with the words "Christ is Risen, my joy" [18].* Так, архієпископ Вашингтонський і Нью-Йоркський Герман, Митрополит всієї Америки і Канади, посилається на відому фразу преподобного Серафима Саровського: *«Стяжи дух мирний і навколо врятуються тисячі», де «навколо врятуються тисячі» – "thousands around you" є гіперболою, що використовується для посилення*

враження, емфатичності, підкреслення позитивності християнського подвигу.

Для створення урочисто-експресивного ритму розповіді застосовується синтаксичний паралелізм, посилений анафоричним повтором слова «**Блаженны**» на початку кожного речення: *Сегодня в евангельском чтении мы слышали начало Нагорной проповеди Спасителя: «Блаженны нищие духом, ибо их есть Царство Небесное. Блаженны плачущие, ибо они утешатся. Блаженны кроткие, ибо они наследуют землю. Блаженны алчущие и жаждущие правды, ибо они насытятся. Блаженны милостивые, ибо они помилованы будут. Блаженны чистые сердцем, ибо они Бога узрят. Блаженны миротворцы, ибо будут наречены сынами Божиими. Блаженны изгнанные за правду, ибо их есть Царство Небесное. Блаженны вы, когда будут поносить вас и гнать и всячески неправедно злословить за Меня. Радуйтесь и веселитесь, ибо велика ваша награда на небесах: так гнали и пророков, бывших прежде вас»* (Мф. 5:3-12). *Эти слова Спасителя, которые мы многократно слышали на Божественной Литургии, которые много раз читали и читаем – тоже суть не что иное, как лестница духовного восхождения* [20]. Цей фрагмент проповіді насичений також словами високого стилю мовлення (архаїзмами): *ибо, узрят, наречены, лестница*.

Потенційно можливим вважаємо існування *полікодової прецедентності*, тобто такої, що складається з вербальної і невербальної (візуальної, образотворчої) частин. Прикладом слугує хресне знамення, поклін, що супроводжує початок/кінець проповіді, відтворюється у разі згадки проповідником святого/-их. Зміна кольорової гами одягу священників, який містить вишиті прецедентні надписи, зображення святих (під час святкового Пасхального богослужіння змінюється з чорного на білий, а потім – з білого на червоний), активує у когнітивній базі вірян етапи богослужіння, котрі відбуваються як спомин великих біблійних та історичних подій. Більше того у народно-розмовному вжитку ікони (як безсловесна проповідь) та храмові розписи (з лаконічними підписами, молитвами, числами) йменуються «Біблією для неграмотних» і тому легко відтворюють у когнітивній базі православних ядерні концепти у стислій формі, які зазвичай є емоційно-забарвленими, спрямованими на те, щоб викликати жах, каяття, зміну поведінки і життя, якщо йдеться, наприклад, про сцену Страшного Суду. Або заспокоїти, врівноважити, налаштувати на молитовний лад, якщо це алтарні, центральні ікони, які зображують найважливіші та найрадісніші події християнського буття (Різдво, Великдень). Варто згадати і сучасні пости у соціальних мережах, повідомлення на вуличних біл-бордах, заголовки статей у газетах та журналах, телебаченні, що містять, крім звичного вербального текстового прецедентного повідомлення, малюнок, фото тощо.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у цьому науковому напрямі. Прецедентний феномен як один із дослідницьких фокусів вивчення міжтекстових зв'язків визначається у цій статті як засіб реалізації інтертекстуальності, котра є текстотвірною та конститутивною категорією православної проповіді. Нами було виявлено, що православна проповідь насичена великою кількістю прецедентних феноменів, які функціонують водночас як інформативні та емоційно забарвлені засоби проповідницького тексту. Як засіб стилізації у слов'янських проповідях

вживається церковнослов'янська мова, крім того, широко використовується застаріла лексика, архаїзми. Загалом стилістичні засоби, що використовуються як один із аспектів позначення прецедентних феноменів православної проповіді, належать до різних рівнів мови: синтаксичного, морфологічного, до рівня стилістичної семасіології.

Перспективним вважаємо визначення ступеня співвіднесеності прецедентних феноменів із текстами оригіналу (згідно з поглядом Ю.М. Караулова щодо їхньої натуральної, трансформованої і семіотичної маніфестацій), виявлення рівня поширення прецедентних феноменів (універсально-прецедентних, національно-прецедентних, соціумно-прецедентних і, можливо, індивідуально-прецедентних) та подальший поглиблений аналіз стилістичних засобів і прийомів у православної проповіді.

Література:

1. Бахтин М.М. Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках. Опыт философского анализа. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология / Под ред. проф. В.П. Нерознака. М.: Academia, 1997. С. 227–244.
2. Кристева Ю. Бахтин, слово, диалог и роман. Диалог. Карнавал. Хронотоп. 1993. № 4. С. 5–24.
3. Амфитеатов Я.К. Чтения о церковной словесности, или Гомилетика. Киев: Типография И. Вальнера, 1846. 302 с.
4. Православная энциклопедия «Азбука веры». 2018. URL: <http://azbyka.ru/>.
5. Кравченко Н.К. Практическая дискурсология: школы, методы, методики современного дискурс-анализа: Практическое пособие. Луцк: ЧП Гадяк Жанна Владимировна, типография «Вольныполиграф», 2012. 251 с.
6. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1981. 139 с.
7. Казак М.Ю. Дискурсивность и интертекстуальность журналистского текста. Проблемное поле дискурсологии: сб. науч. ст. / под ред. д. ф. н., проф. А.В. Полонского. Белгород: Политерра, 2010. С. 32–40.
8. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М.: Наука, 1987. 263 с.
9. Слышкин Г.Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. М.: Academia, 2000. 139 с.
10. Земская Е.А. Цитация и способы ее трансформации в заголовках современных газет. Поэтика. Стилистика. Язык и культура. М.: Наука, 1996. С. 157–168.
11. Кузьмина Н.А. Интертекстуальность и прецедентность как базовые когнитивные категории медиадискурса. 2011. URL: <http://mediascope.ru/node/755>.
12. Красных В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. 375 с.
13. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
14. Митрополит Вышгородский и Чернобыльский Павел. Путь спасения. Слова и проповеди. К.: Свято-Успенская Киево-Печерская Лавра, 2017. 584 с.
15. Православная энциклопедия «Азбука веры». 2018. URL: <http://azbyka.ru/>.
16. Блаженніший Митрополит Онуфрій. Печерський листок. Свята Успенська Києво-Печерська Лавра. 2015. С. 1–3.
17. Антоний (Паканич), митр. Все мы призваны к святости. Избранные проповеди. К.: Издательский отдел Украинской Православной Церкви, 2016. 256 с.
18. His Beatitude, Metropolitan Herman. Official Statements, Speeches, Addresses, and Sermons. The Orthodox Church in America. 2018. URL: <https://oca.org/holy-synod/statements/metropolitan-herman>.

19. Anthony (Bloom), Metropolitan of Sourozh. Sermons and Talks. 2014. URL: http://www.mitras.ru/eng/eng_sermon.htm.
20. Иларион (Алфеев), Митрополит Волоколамский. Человеческий лик Бога. Проповеди. 2013. URL: <http://hilarion.ru/works/bookpage/Russian/hf>.
21. Володимир (Сабодан), Митрополит Київський і всієї України. В ім'я Отця і Сина і Святого Духа: Послання, проповіді, промови, інтерв'ю. / Автор проекту та упорядник диякон Олександр Драбинко. К.: Видання Київської Митрополії, 2005. 492 с.
22. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. Стилистика декодирования: учебное пособие для вузов. Ленинград: Просвещение, ЛО, 1981. 295 с.
23. His Beatitude, Metropolitan Tikhon. Official Statements, Speeches, Addresses, and Sermons. The Orthodox Church in America. 2018. URL: <https://oca.org/holy-synod/statements/his-beatitude-metropolitan-tikhon>.
24. Стилистика английского языка: Учебник / А.Н. Мороховский, О.П. Воробьева, Н.И. Лихошерст, З.В. Тимошенко. К.: Вища шк., 1991. 272 с.

Ляшко О. В. Стилистический аспект прецедентных феноменов в православной проповеди

Аннотация. В статье рассматриваются стилистические проявления вербальных и невербальных типов прецедентных феноменов в православной проповеди на английском, русском и украинском языках.

Ключевые слова: прецедентный феномен, прецедентный текст, прецедентное высказывание, прецедентное имя, прецедентная ситуация, поликодовая прецедентность, православная проповедь.

Lyashko O. Stylistic Aspect of Precedent Phenomena in the Orthodox Sermon

Summary. The article deals with stylistic manifestations of verbal and non-verbal types of precedent phenomena in the Orthodox sermon in the English, Russian and Ukrainian languages.

Key words: precedent phenomenon, precedent text, precedent statement, precedent name, precedent situation, polycode precedent phenomenon, the Orthodox sermon.